

Hoeveel kost ons gratis onderwijs?

Als kwaliteitsvol basisonderwijs een basisrecht van ieder kind is, dan moet de opname van dat recht echt gratis zijn, schrijft Philippe Noens.

Philippe Noens

Docent Gezinswetenschappen aan Hogeschool Odisee. Auteur van ‘Mogen we nog wel straffen?’ (Borgerhoff & Lamberigts).

Woensdag 21 augustus 2024 om 03:00

Een bewaarmapje, kleurpotloden, een puntendoosje, een schildersschort, een doosje zakdoeken (met naam erop): ouders van wie het kind straks de overstap van kleuter- naar lagere school maakt, (her)kennen dit lijstje wellicht. Het nieuwe schooljaar staat voor de deur, dus “tijd om schoolmateriaal bij elkaar te sprokkelen”, aldus de school van onze zoon. Alleen dekt dat woord, ‘sprokkelen’, de lading niet volledig. Onder meer een grijs schrijfpotlood – “driekantig, triple greep!” – en de boekentas – “geen rugzak én niets op wieltjes, maar een degelijke boekentas die past bij de leeftijd en gestalte van uw kind” – moeten nog worden aangeschaft. Niet gesprokkeld, gevonden, dus. Maar betaald.

Los van de nogal betuttelende manier van schrijven (dat uitroepteken, maar ook: vanwaar precies de keuze voor een boekentas en tegen een rugzak?) is het de opsomming van het benodigde materiaal zelf dat me stoort. Of liever: de vanzelfsprekendheid ervan. Blijkbaar is het evident dat ouders, met het oog op het nieuwe schooljaar, nog een aantal onderwijsgerelateerde materialen kopen. Dat is een extra schoolkost. Extra, want los van de toekomstige binnenkomende schoolfacturen (en waarbij september traditioneel een piekmaand vormt).

Terug naar de kassa

Als gegoede middenklasse ouders vallen we natuurlijk niet over een pennenzak, een geodriehoek of een ringmapje meer of minder. En toegegeven, je kiest als ouder zelf hoeveel geld je eraan besteedt, of niet. Hoewel we in de marge toch mogen opmerken hoe gretig (online) supermarkten inzetten op een ‘terug naar school’-campagne, met allerlei ‘essentiële’ hebbedingetjes. Niet zelden wakkert dat koop- en vergelijkingsdrang bij kinderen aan: wie draagt of heeft het juiste merk? Onderwijs is niet gratis, en de kosten voor ouders worden gecommmercialiseerd – schoolvakantie of niet.

Maar er zijn ook ouders die slikken bij zo’n eerste schoolbericht. Omdat ze het gewenste extra materiaal om te starten onderschat hadden, of ervaren als de voorbode van opnieuw een schooljaar met financiële zorgen om (meerdaagse) uitstappen, middagtoezicht of schoolzwemmen te betalen.

Voor de goede orde: de onderwijssector doet zijn best om schoolgaan voor elk gezin betaalbaar te houden. Zo kunnen ouders hun kind(eren) gratis in school inschrijven, wordt heel wat educatief basismateriaal (zoals schoolagenda’s, leesboeken, knutselgereedschap) gratis ter beschikking gesteld, en is er de maximumfactuur per schooljaar per kind.

Heel wat scholen hanteren een systeem van gespreide betaling van schoolfacturen, en niet weinig scholen beschikken over een solidariteitsfonds om bij te springen wanneer ouders niet alles

kunnen betalen. De kosten om naar school te gaan worden, kortom, beheerst. Maar die kosten blijven wel bestaan, en kunnen voor een aantal gezinnen flink en snel oplopen.

Gratis als einddoel

Pedagogisch worden er met die schoolkosten grosso modo twee uiteenlopende (denk)richtingen uit gewandeld. Enerzijds kan men de schooltoelage, de jaarlijkse steun voor gezinnen met schoolgaande kinderen en een laag inkomen, gebruiken als stok om ouders te ‘heropvoeden’: wanneer hun kind een aantal dagen ongewettigd afwezig is, wordt de schooltoelage van ouders (deels) teruggevorderd. In de hoop dat ouders hun kind ‘achter de veren zitten’, zodat dat terug op school verschijnt. Anderzijds wil men de kosten nog verder beheersen door, bijvoorbeeld, kinderen kosteloos gezonde maaltijden aan te bieden.

Beide voorstellen verdienen een ernstig debat, maar tackelen de overkoepelende pedagogische bekommernis niet: als kwaliteitsvol basisonderwijs een basisrecht van ieder kind vormt, is het dan niet logisch de opname van dat recht door gezinnen gratis te maken? Niet alleen tijdens het middageten, maar doorheen de hele schooldag. Niet alleen tijdens het inschrijven op school, maar ook tijdens het effectief naar die school gaan. Niet alleen in het reguliere, maar ook in het buitengewone onderwijs.

Vragen hoe dat alles dan praktisch en financieel kan worden gerealiseerd, moeten dan uiteraard worden gesteld en beantwoord. Maar antwoorden op deze vragen heffen de pedagogische bekommernis op gratis basisonderwijs niet zonder meer op. Dat is immers meer een finaal streefdoel dan een terugkerende bekommernis. Want even evident als nu dat onderwijs in de feiten niet echt kosteloos is, zou in de toekomst het omgekeerde moeten gelden: echt goed onderwijs is gratis.